

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОЗЕЛЕНЕННЯ
НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ: ОСВІТА, НАУКА, ВИРОБНИЦТВО,
МИСТЕЦТВО ФОРМУВАННЯ ЛАНДШАФТУ»**

(До 10-річчя відкриття напрямку підготовки
«Лісове та садово-паркове господарство»)

**Тези доповідей учасників
III Міжнародної науково-практичної конференції**

25–26 травня 2017 року

Біла Церква
2017

ду ім. І. Франка Львівського університету (понад 50-літній досвід), в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка (понад 60-літній досвід), в ботанічному саду Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (в умовах Північної Буковини). Також ботанічні сади Ужгородського національного університету та Українського державного лісотехнічного університету в м. Львові, Кременецького ботанічного саду та Хоростківського дендропарку (Тернопільська область), де ростуть невеликі колекції рододендронів у вигляді моносадів [2]. У регіоні південного Правобережного Лісостепу України осередком культивування і розповсюдження рододендронів серед дендропарків став Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України (м. Умань), де інтродуковано понад 60 видів і культиварів названого роду [1]. У названих установах вони являють собою окремі колекційно-експозиційні ділянки, створені за систематичним принципом, в яких рід *Rhododendron* представлений самостійно або відіграє домінуючу роль у структурі верескового саду, як, наприклад, у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка. Як окремі структурні елементи моносади рододендронів гармонійно вписуються в загальну структуру ландшафтів цих установ.

Наразі в ґрунтово-кліматичних умовах України у практиці паркового будівництва системи насаджень міського озеленення рододендрони внаслідок своїх біоекологічних особливостей росту та особливостей культивування є малопоширеною групою рослин, проте вони все частіше використовуються під час формування насаджень у садах приватного сектору садівниками-аматорами [3]. Зарубенко А.У. повідомляє про не завжди вдалий досвід створення композицій з рододендронів у багатьох ботанічних установах України та у міському озелененні через відсутність або недостатність додаткового зволоження цих рослин і наголошує, що у ґрунтово-кліматичних умовах України для успішного культивування рододендронів додаткове зволоження ґрунту шляхом поливу, особливо під час сухих літніх і осінніх періодів, є необхідним або обов'язковим [2]. Ми цілком підтримуємо його думку на основі власного багаторічного досвіду культивування цих рослин в умовах дендропарку «Софіївка».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Верера Л.В. Практичні рекомендації щодо підвищення зимостійкості інтродуцентів роду *Rhododendron* L. в Правобережному Лісостепу України. — Умань: ВПЦ «Візаві», 2014. — 36 с.
2. Зарубенко А.У. Культура рододендронів в Україні / А.У. Зарубенко. — К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. — 175 с.
3. Сидоренко І.О. Рододендрони у формуванні напівкультурних та культурних фітоценозів. «Наукові доповіді НУБіП» 2012-6(35) http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2012_6/12sio.pdf

УДК 631.4

ГОЛОВАЩЕНКО М.Ф., канд. с.-г. наук

Херсонський державний аграрний університет
kaf_lis@ukr.net

ДОСЛІДЖЕННЯ СТІЙКОСТІ ШТУЧНИХ СОСНЯКІВ ДО НАВАНТАЖЕНЬ ТВЕРДИМИ ОПАДАМИ

Постановка проблеми. Природні аномалії можуть спричинити значний, іноді фатальний, вплив на розвиток лісових фітоценозів. Одними з таких, до того ж мало вивчених в умовах Степу, явищ є uszkodження лісів твердими опадами (мокрый сніг, ожеледь).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Літературні свідчення з приводу uszkodження хвойних насаджень твердими опадами досить суперечливі. Значною мірою вірогідність uszkodжень твердими опадами обумовлюється формою крони [1, 9]. Багато дослідників відмічають, що uszkodжуваність твердими опадами збільшується при під-

вищенні густоти насадження [4, 7, 14, 19, 20]. Проте, є припущення, що самими уразливими для uszkodження снігом являються насадження проміжної густоти [10].

Мета і завдання дослідження. Для характеристики стійкості насаджень сосни до твердих опадів багатьма дослідниками [6, 10, 20] використовується показник відносної висоти дерева, що і зумовило необхідність визначення гранично допустимих відносних висот зростаючих дерев у деревостанах сосни до і після рубок догляду в умовах Степу.

Матеріал і методика дослідження. Дослідження були проведені на дослідах з рубок догляду в штучних сосняках Ізюмського пристепоного бору. Обміри та обробка даних проведені за загальноприйнятими в лісівництві та лісовій таксації методиками [2, 13, 16]. Враховуючи, що нахил дерев до 3^0 рахується випадковим [12], то вважали, що нахилені дерева на 5^0 і більше є потенційно нестійкими до uszkodжень твердими опадами. Режими рубок встановлювалися на підставі розробленої класифікації ступеня запізнення з рубками догляду [5]. Матеріали польових досліджень оброблені методами варіаційної статистики [8, 11, 15].

Результати досліджень та їх обговорення. Для вирішення поставленого завдання нами було вивчено вплив організаційно-технічних показників рубок догляду на імовірність втрати вертикальності стояння деревами з різною відносною висотою. Одержані дані з найменшою залишковою дисперсією були вирівняні квадратичним рівнянням. Приймаючи допустимі імовірності втрати вертикальності стояння деревами у деревостанах після рубок догляду 0,1 та до рубок догляду 0,3, за допомогою графічного методу нами знайдені гранично допустимі величини відносних висот дерев (табл. 1).

Таблиця 1 – Гранично допустимі відносні висоти зростаючих дерев у деревостанах сосни до і після рубок догляду в умовах Степу

Спосіб і строк рубки догляду	Граничні відносні висоти		
	після рубки	до наступної рубки	до першої рубки
Культури з 1,5 м міжряддями			
Абсолютний контроль	-	-	150
Пізня селективна рубка	90	120	150
Селективна рубка з деяким запізненням	100	120	150
Вчасна селективна рубка	110	140	150
Культури з 2,5 м міжряддями			
Абсолютний контроль	-	-	140
Селективна рубка з деяким запізненням	100	120	150
Вчасна селективна рубка	110	150	150
Лінійні і лінійно-селективні рубки в культурах з 1,5 м міжряддями			
З вирубкою кожного 2-го, 5-го рядка з сильним запізненням	Рука не бажана		
З вирубкою кожного 2-го рядка з деяким запізненням	90	120	150
З вчасною вирубкою кожного 2-го, 3-го, 5-го рядка	100	120	150

Як видно з таблиці, за впливу твердих опадів технології створення штучних сосняків та організаційно-технічні показники рубок догляду в них суттєво позначаються в подальшому на можливості утримання в деревостанах дерев з різною відносною висотою.

Висновки. Ширина міжрядь культур сосни, способи і терміни початку рубок догляду суттєво позначаються на імовірності втрати вертикальності стояння деревами в деревостанах в разі їх навантаження твердими опадами.

Для попередження явища масового uszkodження деревостанів сосни твердими опадами, потрібно за допомогою рубок догляду видаляти дерева з відносними висотами, що виходять за граничні межі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Азиев Ю.Н., Сарнацкий П.В. Влияние рубок ухода на формирование кроны деревьев ели// Лесоведение и лесное хозяйство. – Минск, 1986. – Вып. 21. – с. 21-25
2. Агучин Н.П. Лесная таксация. – М.: Лесная промышленность.- М.,1982. – 552 с.
3. Вишняков Ю.Н. Повреждение культур сосны снегом// Лесное хозяйство.- 1976. – № 12. – с. 35-37
4. Гаврилов Б.И. Об устойчивости сосновых насаждений против снеговала и ожеледи// ИВУЗ. Лесной журнал, 1969. – № 2. – с. 17-20
5. Головащенко Н.Ф. Классификация запаздывания с первой рубкой ухода// Эффективность научных исследований в промышленном и сельскохозяйственном производстве: Тезисы докл. на науч.-практ. конференции. – Херсон, 1993, Часть 1. – с. 101.
6. Гринченко В.В. Снеголом в сосновых культурах, пройденных рубками ухода по линейной технологии// Лесное хозяйство, 1984. – № 3. – с. 29-32
7. Давыдов А.В. Рубки ухода за лесом. – М.: Лесн. пром-сть, 1971. – 180 с.
8. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта. – М.: Колос, 1979. – 416 с.
9. Елагин И.Н. Ожеледь в лесах// Природа, 1952. – № 8. – с. 119
10. Отмар Гирс Об оптимальном числе стволов на единице площади// Проблемы рубок ухода: Сборник материалов конференции ИЮФРО. – М.: Лесн. пром-сть, 1987.- с. 89-93
11. Митропольский А.К. Техника статистических вычислений. – М.: Наука, 1971. – 576 с.
12. Нестеренок В.Ф., Голос В.И. Статистические показатели естественного наклона стволов растущих деревьев// Лесоведение и лесное хозяйство.- Минск, 1988. – Вып. 23. – с. 83-85
13. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии. – Киев : Урожай, 1987. – 560 с.
14. Попов В.И. Линейно-выборочные рубки в культурах сосны// Лесное хозяйство,1980. – № 2. – с. 17-18
15. Рокицкий П.Ф. Введение в статистическую генетику. – Минск: Высшая школа, 1974. – 448 с.
16. Свириденко В.С., Бабич О.Г., Киричок Л.С. Лісівництво. – К.: Арістей, 2004. – 544 с.
17. Староверов Ю.В., Попов П.П. Повреждение культур сосны снеголомом// Лесное хозяйство.,1983. – № 11. – с. 32-35
18. Шинкаренко І.Б., Головащенко М.Ф. Дослідження показників потенційної стійкості соснових насаджень від налипання мокрого снігу та ожеледі і вплив на них рубок догляду// Лісівництво і агролісо-меліорація. – К.: Урожай, 1991. – Вип. 82. – с. 3-8
19. Шпельманн Г. Влияние различных видов и интенсивности рубок ухода на развитие еловых насаждений с редкой посадкой// Проблемы рубок ухода: Сборник материалов конференции ИЮФРО. – М.: Лесн. пром-сть, 1987. – с. 139-147
20. Юодвалькис А.И., Ионикас Ю.Н., Баркаускас А.П. Первоначальная густота насаждений как фактор их продуктивности и устойчивости// Стабильность и продуктивность лесных экосистем. – Тарту, 1985. – с. 165-166.

УДК 581.9:502.

ШТОКАЛО С. С.,

*Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуца»,
sshtokalo@ukr.net;*

ГЛІНСЬКА С. О., канд. біол. наук; **ГЛЮЗА А. А., КИСІЛЬ А. Л.**

Рівненський державний гуманітарний університет, glynaska@ex.ua

ФЛОРИСТИЧНИЙ СКЛАД МІСЦЕЗРОСТАНЬ *ALLIUM URSINUM* L. У КІВЕРЦІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРИРОДНОМУ ПАРКУ «ЦУМАНСЬКА ПУЦА»

Allium ursinum L. – пізньовесняний ефемероїд, що є тіньовитривалим евтрофним мезофітом поширеним у різних типах лісорослинних умов.

Allium ursinum, згідно із ст. 13 Закону України «Про Червону книгу України», віднесено до категорії неоцінених – види, які можуть належати до категорії зникаючих, вразливих чи рідкісних, але ще не віднесені до неї.

Метою дослідження є встановлення географічного поширення та флористичного складу місцезростань *A. ursinum* в межах Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуца».